

Lestip I – door Marit Trioen

Le rêve du dromadaire
[De droom van de dromedaris]
Tanella Boni en Muriel Diallo (ill.)
Éditions Ruisseaux d’Afrique, 2009
ISBN 9991963563

Vertaling: Lies Lavrijsen

(Boek uitgegeven in Benin van een auteur uit Ivoorkust, vertaald uit het Frans)

Korte inhoud

Een dromedaris vertelt. Over zijn zwijgzame land van zon en zand. Over zijn vacht vol stof en het trage ritme van de woestijn. Over het kind dat hij op een dag plots ontmoet en hoe ze elkaar over hun wereld en hun dromen vertellen. De verhalen van het kind verbreden de horizon van de dromedaris: zijn wereld wordt groter, kleurrijker, minder stoffig. En de woorden van de dromedaris troosten het kind.

Le rêve du dromadaire is geen spannend verhaal met een echte plot. Het is een lang, zintuiglijk gedicht waarin de dromedaris je door zijn ogen en op zijn ritme naar de wereld rondom zich laat kijken. Sommige regels zijn zo mooi, dat ze nog dagenlang blijven zingen in je hoofd. De kleurrijke, collageachtige illustraties, waarvoor Muriel Diallo verschillende technieken gebruikte, versterken de dromerige, poëtische sfeer van het boek.

Opmerking vooraf

Le rêve du dromadaire is geen makkelijk boek. Door de sterk poëtische tekst, die zich niet zomaar laat vatten, en door het ontbreken van een concrete verhaallijn zullen verschillende kinderen het moeilijk hebben om het verhaal zomaar te volgen en/of te waarderen. De activiteiten bij dit boek zijn er dan ook op gericht de kinderen de kans te geven om stap voor stap aan de stijl van het boek te wennen en het geheel zelf betekenis te geven. De nadruk ligt op het genieten: genieten van de taal, van de sfeer en van de illustraties. Voor je met dit boek aan de slag gaat, lees je het zelf best een aantal keer. De tekst is zo rijk aan betekenis, dat je bij elke leesbeurt nieuwe dingen ontdekt.

Aanzet

Wie praat?

Lees de openingpagina (p. 5) voor, zonder het boek of de illustraties aan de kinderen te tonen. Op voorhand geef je hen de volgende luisteropdracht mee: Wie/wat spreekt in het boek? Wie/wat is deze ik-figuur? Waarom denk je dat? De kinderen luisteren met gesloten ogen naar het fragment. Na het voorlezen overleggen ze in kleine groepjes. Na enkele minuten overloop je de antwoorden van de groepjes. Uiteraard mag elke groep maar één keer raden. Raadde geen enkele groep het juiste dier? Dan lees je pagina 6 voor en eventueel ook pagina 7, volgens dezelfde werkwijze. Wanneer de

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

dromedaris genoemd wordt, dan vertel je dat één groep het goede antwoord gevonden heeft. Welke groep verklap je nog niet; dat achterhalen de kinderen zelf in de volgende activiteit.

Nederlands – 1 Luisteren – 1.5

Nederlands – 5 Strategieën – 5.2, 5.3

En français, s'il vous plaît

Projecteer de originele (Franstalige) tekst op pagina 38. Welke taal is dit? Over welk dier gaat het? Waar vind je zijn Franse naam?

Vervolgens proberen de kinderen in heterogene groepjes van vier de tekst te vertalen. De ene helft van de groepjes (bijv. groep 1, 2, 3) krijgt de eerste alinea, de andere helft (bijv. groep 4, 5, 6) de tweede. De kinderen vertalen de woorden die ze kennen en zoeken het verband tussen de woorden. Kunnen ze hun alinea ongeveer begrijpen? Na een afgesproken tijd meng je de groepjes: twee kinderen met alinea 1 en twee kinderen met alinea 2 vormen nu een nieuwe groep. Ze vullen elkaars vertalingen en interpretaties aan. Tot slot overloop je het vertaalwerk klassikaal. Besteed ook aandacht aan de vertaalstrategieën van de kinderen. Welke woorden kenden ze? Van welke woorden konden ze de betekenis afleiden uit de context? Welk woord begrepen ze doordat het op een woord lijkt dat ze in een andere taal kennen? Moet je alle woorden begrijpen om te weten waarover een zin of tekst gaat?

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

Een rondje Ivoorkust

Vraag de kinderen uit welk land dit boek zou kunnen komen. In welke landen spreekt men Frans? Haal er de wereldbol bij en vraag telkens iemand de landen die de kinderen noemen met een rond stickertje aan te duiden. Tenzij er een Franstalig Afrikaans kind in de klas zit, zal je de kinderen moeten helpen. Eerst zoeken ze het werelddeel. Zet hen op weg door de illustratie op pagina 20 te tonen. Daarna projecteer je de kaart van Afrika. Geef de volgende tips: het land ligt in West-Afrika, het grenst aan de Golf van Guinee, het heeft een Franstalige naam en vijf buurlanden.

Sta stil bij de naam Ivoorkust. Waar komt deze naam vandaan? Welke woorden zitten in de naam verstopt? Ter info: Ivoorkust werd genoemd naar zijn belangrijkste exportproduct.

Reis tot slot met je klas naar Ivoorkust via GoogleEarth. Met dit gebruiksvriendelijke programma, dat je gratis en snel kan downloaden, bekijk je de aarde vanuit de lucht. Als een vogel kan je van de ene plek naar de andere vliegen. Zo zie je de hele wereld vanuit het klaslokaal. Een korte en duidelijke handleiding vind je in de bibliografie. Bekijk eerst België vanuit de lucht. Geef de straat van je school in bij 'Search'. Als je het oranje mannetje van Street View naar de kaart sleept, dan kan je in deze straat rondwandelen. Daarna reis je naar Ivoorkust. Wat valt meteen op als je de twee landen uit de lucht bekijkt? Klik op de foto-icoontjes en bekijk enkele beelden. Welke kleuren zien de kinderen vooral? Ga zeker ook eens in het noorden van Ivoorkust kijken, waar je de uitgestrekte savanne met het vele zand hebt. De woestijn zelf, de Sahara, ligt echter niet in Ivoorkust, maar nog noordelijker. Ook dat zie je mooi via GoogleEarth.

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.2, 6.9, 6.11

ICT – 1

De dromende dromedaris

Sta met de kinderen nog eens stil bij de pagina's die ze gehoord, gelezen en vertaald hebben. Een verhaal over een sprekende dromedaris? Wat zou de dromedaris te vertellen hebben? En wie is deze 'jij' tot wie de dromedaris zich richt? Misschien brengt de titel raad? Wie kan deze titel vertalen? Het wordt nog gekker: een sprekende dromedaris die droomt? Kan een dromedaris dromen? Waarover? Laat de kinderen lekker fantaseren. In een denkwolk tekenen of beschrijven ze de droom van de dromedaris. Ze knippen de denkwolk uit en plakken deze op of rond een grote foto, prent of tekening van een dromedaris.

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

Verwerkingsactiviteiten

Mondjesmaat

Dit boek lees je beter niet in één ruk voor. Het gevaar bestaat dan immers dat de kinderen door het geringe handelingsverloop en de complexe taal (zie: Opmerking vooraf) na een tijdje afhaken. Spreid, indien mogelijk, de korte voorleesbeurten over verschillende opeenvolgende halve dagen. Als je elke voor- en namiddag drie tot vier pagina's voorleest, heb je het boek in een week uit. Voor de volgende verwerkingsactiviteiten zijn tien voorleesmomenten ideaal. Tijdens het voorlezen genieten de kinderen van de rijke taal, de bijzondere sfeer en de zintuiglijke wereld in het boek. Na het fragment gaan ze individueel zowel met de taal als met de inhoud aan de slag. De prenten toon je nog niet.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.3

Het sterkste beeld

Om de kinderen de kans te geven de kern van het verhaal stap voor stap te ontdekken en te verwerken, laat je hen een fries maken. Elk kind krijgt een blanco A3-papier en een zwart-wittekening van een dromedaris. Op voorhand knippen de kinderen de dromedaris uit. De opdracht is eenvoudig: na elke voorleesbeurt vullen de kinderen hun fries aan. Telkens mogen ze één element tekenen dat het best bij het voorgelezen fragment past. Help hen dit beeld te zoeken door na elk fragment bijv. volgende vraag te stellen: 'Stel, je bent illustrator van dit boek. Bij dit fragment mag je maar één iets tekenen. Wat zou jij precies tekenen? Wat vind jij het belangrijkste element uit dit fragment?' Opgelet: één beeld of element is bijvoorbeeld een groepje wolken *of* het zand *of* een jongetje *of* de zon *of* een oase. En dus niet: een jongetje in het zand met een stralende zon tegelijk.

De kinderen tekenen in potlood. Omdat het verhaal geen rechtlijnig verloop kent, werken ze niet in aparte vakjes, maar werken ze telkens op het hele blad. Op die manier bouwt hun tekening, net als de betekenis van het verhaal, stap voor stap op. Bovendien bepalen de kinderen zo ook zelf de positie van en de verhouding tussen de verschillende elementen, wat een belangrijke manier is om betekenis uit te drukken.

Na de eerste luisterbeurt plakken de kinderen de dromedaris op het papier. Ook hier mogen ze de positie zelf kiezen. Spreek ook een duidelijk afgebakende tijd af. De nadruk ligt op het begrijpen en het verwerken van de inhoud, niet op het mooi tekenen. Na het laatste fragment geef je de kinderen dan extra tijd om hun fries in te kleuren.

Wanneer het boek helemaal voorgelezen is en de friezen klaar zijn, vergelijken de kinderen in groepjes van vier hun fries. Ze onderzoeken de gelijkenissen en verschillen. Hang de friezen per groepje naast elkaar, zodat de kinderen een goed overzicht hebben. Na een tijdje overloop je klassikaal de bevindingen van de verschillende groepjes. Wie wil, mag kort het verhaal bij zijn of haar fries vertellen. Waarschijnlijk zullen de illustraties van de kinderen sterke verschillen vertonen. Dat is logisch, aangezien de tekst heel poëtisch is en daardoor geen eenduidige betekenis heeft. Prikkel de kinderen om hierover na te denken. Zouden hun tekeningen ook zo verschillend geweest zijn wanneer ze een spannend verhaal van Harry Potter hadden moeten illustreren? Hoe komt dat?

Muzische vorming – 3 Drama – 3.3

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1, 3.3

Het mooiste woord

Na het verwerken van de inhoud proeven de kinderen van de klank- en beeldrijke taal van het verhaal. Voorzie voor elk kind een doosje, bijv. een sigarenkistje of een groot luciferdoosje. Dit doosje wordt de schatkist van de kinderen, waarin ze mooie woorden verzamelen. Eerst toveren de kinderen dit doosje tot een heuse schatkist om. Zorg voor mooi, kosteloos materiaal: restjes papier en stof, lint, schelpjes... Besteed hier voldoende aandacht aan. Voor het slagen van de activiteit is het heel belangrijk dat de kinderen hun schatkist echt waardevol vinden. Verder voorzie je ook voldoende blanco woordkaartjes.

Na elke voorleesbeurt projecteer je de voorgelezen pagina's, of je kopieert ze voor de kinderen. Op elke pagina zoeken de kinderen naar het mooiste woord. Dat woord schrijven ze op een kaartje. Als je vier pagina's gelezen hebt, krijgen de kinderen dus vier kaartjes en zoeken ze vier woorden. Benadruk dat deze opdracht heel persoonlijk is en dat er geen 'goede' of 'foute' keuzes bestaan. Het gaat er alleen om wat de kinderen zelf mooi of bijzonder vinden. Maak deze opdracht ook zelf: je hebt deze woorden nodig voor de verwerking.

Als het boek uit is, openen de kinderen hun schatkist. Ze schikken hun mooiste woorden voor zich op de tafel. Uit deze schat aan woorden kiezen ze de vijftien allermooiste, waarmee ze een gedicht met als titel "De droom van de dromedaris" puzzelen. Behalve lidwoorden, voegwoorden en voorzetsels mogen de kinderen geen nieuwe woorden toevoegen. Waarschijnlijk zullen de meeste kinderen het heel moeilijk vinden om met losse woorden zomaar een gedicht te maken waarbij de taal de inhoud dicteert. Als voorbeeld doe je het daarom klassikaal met jouw vijftien mooiste woorden. Schrijf of typ elk woord in grote letters op een A4-papier en hang deze grote woordkaarten met magneten onder elkaar aan het bord. Wie vindt een openingsregel? Wie vult aan? Schik en herschik de woorden als je vast zit. Als alle woorden gebruikt zijn, bekijk je ook de vorm van het gedicht. Hoe kan je de woorden het best op het bord schikken zodat het een echt gedicht wordt? Nu de kinderen ervaren hebben dat een gedicht niet alleen een verhaal op rijm, maar ook een spel met woorden kan zijn, gaan ze zelf aan de slag.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4, 1.5

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.3, 6.4

Nederlands – 4 Schrijven – 4.8

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.7

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Een waaier aan technieken

Even bijzonder als de poëtische tekst zijn de kleurrijke, unieke illustraties van Muriel Diallo. Deze illustrator en kunstenaress gebruikt een rijk palet aan technieken: aquarel, collage, fotografie, typografie, drukkunst, enz. Daarbij verwerkt ze ook de meest uiteenlopende materialen in haar illustraties: papier, knopen, stof, touw, jute, gaas, bladeren...

Bewonder de illustraties met de kinderen. Blader samen met hen door het boek en laat je leiden door de illustraties die hen aanspreken. Contrasteer dit boek dan met boeken waarin maar één illustratietechniek gebruikt wordt, zoals *Kleine Adelaar*, *Hope is a girl selling fruit* of *Een Russisch beroepen-ABC*. Wat valt op?

Projecteer de omslag van het boek, zowel de cover als de achterflap. De kinderen onderzoeken individueel en in stilte de verschillende technieken en materialen. Bespreek klassikaal.

Daarna illustreren de kinderen hun gedicht (zie: Het mooiste woord) met deze waaier aan technieken en materialen. Voorzie een schat aan materiaal: verf, verschillende soorten papier, stof, touw, blaadjes, enz. De woorden van het gedicht stempelen ze of knippen ze uit kranten en/of tijdschriften.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.1, 6.2

En verder

Wie kijkt, die vindt

Verzamel in een grote doos het materiaal dat Muriel Diallo in haar illustraties verwerkt heeft: een stuk jutekoord, een lapje stof, crêpepapier, naaigaren, krantenpapier, een papieren servet, een foto, letterstickers, een lapje jute, een knoopje, een gestempelde letter, een stukje gaasverband, een blaadje, een stukje plant (p. 24), een handgeschreven woord, een snipper uit een atlas (p. 40), een stukje partituur (p. 45), een snipper uit een tijdschrift (p. 45), een cursusblad (p. 46) en een mozaïek (p. 48). Voorzie ook een rolletje washi-tape. Tijdens het hoekenwerk gaan de kinderen per twee op zoek naar de verschillende materialen in het boek. Met washi-tape plakken ze het materiaal op de overeenkomstige plaats. Opgelet: je koopt best kwaliteitstape. Met goedkope washi-tape bestaat het gevaar immers dat je het boek beschadigt wanneer je de tape verwijdert. Voor anderstalige nieuwkomers voorzie je, in plaats van het materiaal zelf, kaartjes met de naam van het materiaal op. De oefening blijft dezelfde.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

Leren leren – 4

Geluk in een bult

Projecteer de vertaling van de tekst op pagina 26. De kinderen lezen de tekst een paar keer in stilte. Daarna laat je hem hardop voorlezen. Vraag de kinderen wat ze gelezen hebben. Eerst vertellen ze enkel wat ze echt weten uit het fragment. Bijvoorbeeld: 'de dromedaris is blij', 'de dromedaris stopt de vreugde in zijn bult', 'de dromedaris is blij omdat een kind hem opwacht', enz. Daarna gaan ze deze concrete gegevens interpreteren. Hoe kan vreugde de woestijn lichter maken? Hoe ziet de woestijn er zonder deze vreugde dan uit? Waarom stopt de dromedaris de vonken van vreugde in zijn bult?

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Met dit mooie idee, geluk opsparen en vasthouden voor in moeilijkere tijden, gaan de kinderen aan de slag. Het is meteen ook een oefening in positief denken. De kinderen nemen hun fries bij het verhaal (zie: Het sterkste beeld). In de bult van de dromedaris snijden ze een gleufje. Aan de achterkant van de tekening plakken ze een envelop met een inkeping ter hoogte van de gleuf. Plak de envelop dicht met washi-tape, zodat je een brievenbus krijgt die je later nog kan openen. Gedurende minstens een week schrijven de kinderen voor het slapengaan in een schriftje één gebeurtenis of gedachte die hen die dag heel blij maakte. De volgende ochtend, wanneer de kinderen de klas binnenkomen, schrijven ze deze gebeurtenis op een briefje en stoppen ze dit briefje in hun bult. Op die manier beginnen ze hun dag met een leuke gedachte. Na een tijdje hebben de kinderen een heleboel geluksbriefjes in hun bult. Wanneer ze een slechte dag of een moeilijk moment hebben, openen ze de envelop en herlezen ze de briefjes.

Nederlands – 2 Spreken – 2.5

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.2

Geheimen in een bult

Niet alleen vonken van geluk belanden in de bult van de dromedaris. Ook kindergeheimen zijn er veilig. Herlees de tekst op pagina 35 en 36. Hou met de kinderen een kringgesprek over geheimen.

- Heb jij dat ook, dat ‘de woorden eruit moeten’?

- Wanneer? Tegen wie vertel je je geheimen?

- Is het dan nog wel een geheim? Hoezo?

- Wie heeft zijn of haar geheim al eens tegen een dier verteld? Waarom deed je dat?

- Vertelt iemand soms een geheim tegen jou? Waar verstop je dit geheim dan?

- Waarom moet je geheimen eigenlijk verstoppen?

Nederlands – 2 Spreken – 2.5, 2.6

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

De groeiende woestijn

Op een heel subtiele manier raken de laatste twee regels van het boek ook de ecologische problematiek aan. Door klimaatsverandering, ontbossing en overbeweiding wordt de woestijn steeds groter, waardoor de begroeiing verdwijnt. Lees de slotregels van het boek nog eens voor. Wat staat er precies? Hoe kan de woestijn groter worden? En wat heeft dat te maken met de groene natuur? In het filmpje “De woestijn rukt op in Marokko” (zie: Bibliografie) wordt dit proces heel kort maar duidelijk uitgelegd. De kinderen kijken een paar keer naar het fragment en gieten de belangrijke informatie in een oorzaak-gevolg-schema.

Wil je meer boeken over de veranderende natuur in Afrika en de gevolgen hiervan voor het klimaat en de mens? In *The canoe’s story*, een Ghanees boek uit de eerste O Mundo-reeks, worden de ontbossing en massale houtkap aangekaart, dit keer vanuit het perspectief van een kano. Een absolute aanrader!

Nederlands – 1 Luisteren – 1.7

Leren leren – 3

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.6, 1.24, 1.25

Zintuigen op scherp

Tanella Boni schrijft heel zintuiglijk. Haar woorden laten de kleine wereld van de dromedaris niet alleen zien, maar ook horen, proeven, ruiken en voelen. Extra mooi komt dit tot uiting wanneer de omgeving van de dromedaris met die van de jongen contrasteert. Met de volgende activiteit leren de kinderen gericht lezen én wakkeren ze hun zintuigen aan.

Verdeel het bord in twee delen. Links schrijf je als titel 'de wereld van de dromedaris', rechts 'de wereld van de jongen'. Zowel links als rechts teken je een tabel met vijf kolommen. Bovenaan elke kolom teken je één zintuig: een oog, een oor, een mond, een neus en een hand. Verdeel de tekstfragmenten onder de kinderen. Elk duo krijgt een fragment waarin de wereld van de dromedaris of de wereld van de jongen (p. 42-48) beschreven wordt. In hun fragment gaan de kinderen op zoek naar zintuiglijke waarnemingen. Die schrijven ze in de juiste kolom. Voor de wereld van de dromedaris is dat bijvoorbeeld: 'zon', 'zand', 'duinen' bij het oog; 'stilte', 'woorden', 'de wind', 'pratende mensen' bij het oor; 'zout' bij de mond; 'avondgeuren' bij de neus en 'zandkorrels', 'warmte', 'stof' en 'stekels' bij het hand. Uiteraard is de lijst veel langer, dit zijn enkele voorbeelden. Vergelijk daarna de wereld van de jongen met die van de dromedaris. Kunnen ze zich beide werelden goed voorstellen, op basis van het boek? Hoe komt dat?

Als huiswerk maken de kinderen dezelfde opdracht voor hun straat. Ze krijgen vijf blanco kaartjes mee: één met een oog, één met een oor, enz. 's Avonds, bijvoorbeeld om 19 uur, observeren ze hun straat. Op de kaartjes schrijven ze wat ze horen, voelen, ruiken, zien en proeven. De kinderen schrijven enkel losse woorden op, geen zinnen. Spreek ook af dat iedereen op hetzelfde uur observeert, dan kan je de straten beter vergelijken. De volgende dag vergelijken de kinderen in kleine groepjes hun waarnemingen. Tot slot hang je aan de muur alle oog-kaarten bij elkaar, alle mond-kaarten enz. Bespreek de verschillen. Hoe komt het dat de ene straat alleen maar grijs is en de andere grijs en groen?

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.1

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.10

Nederlands – 5 Strategieën – 5.2, 5.3

Bibliografie

Boeken

The canoe's story / Meshak Asare, Sub-Saharan Publishers, 2010

Websites

<http://www.schooltv.nl/video/de-woestijn-rukt-op-in-marokko-het-nomadenbestaan-wordt-bedeigd/#q=trefwoord%3A%22woestijn%22>